

# Vayichla'h – Rabbi Chimon et le baiser d'Essav

Source : Likouté Si'hot volume 20, première Si'ha sur Vayichla'h

La rencontre de Ya'akov et Essav : un tournant majeur dans leur relation ?

1

וישלה לה, א: וישא יעקב עיניו, וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש... וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקהו ויבכו.

**Vayichla'h 33, 1** : Ya'akov, levant les yeux, aperçut Essav qui venait, accompagné de quatre cents hommes... Il se prosterna contre terre, sept fois, avant d'aborder son frère. Essav courut à sa rencontre, l'étreignit, se jeta à son cou et l'embrassa ; et ils pleurèrent.

רש"י: ויחבקהו. נתגלגלו רחמיו כשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו.

וישקהו. נקוד עליו, ויש חולקין בדבר הזה בברייתא דספרי - יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. אמר רבי שמעון בן יוחאי: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו.

**Rachi** : Il l'étreignit. Il a été pris de pitié en le voyant se prosterner tant de fois.

**Il l'embrassa.** Chacune des lettres de ce mot est surmontée d'un « point », ce qui donne lieu à une discussion dans le *Sifri* : certains interprètent ces « points » comme un signe qu'il ne l'a pas embrassé de tout son cœur. Rabbi Chim'on bar Yo'haï dit : le fait qu'Essav hait Ya'akov est évident [et indiscutable] comme une Hala'ha (une loi) ! Mais à ce moment-là, sa compassion s'éveilla et il l'embrassa de tout son cœur.

לקוטי שיחות: (א) מדוע רש"י אינו מפרש המלה "ויחבקהו" לפי הפרוש הראשון (שלא נשקו בכל לבו)? (ב) מהו הדייק שזוהי "הלכה" שעשו שונא ליעקב? (ג) מדוע רש"י מציין שמו של בעל המאמר "רבי שמעון בר יוחאי"?

**Likouté Si'hot** : (A) Pourquoi Rachi n'explique-t-il pas le sens de *l'étreinte* selon le premier avis (que le baiser n'était pas sincère) ? (B) Pourquoi comparer la haine d'Essav envers Ya'akov à une « Hala'ha » ? (C) Pourquoi Rachi indique-t-il, contrairement à son habitude, l'auteur du second avis – « Rabbi Chimon bar Yo'haï » ?

Commentaire de Rachi sur l'étreinte et le baiser d'Essav à Ya'akov. Deux approches.

**Développement** : Quelle est l'utilité d'un « point » placé sur un mot ?

2

רלב"ג: נקד על "וישקהו", להורות שאין נשיקתו בלב שלם, אבל היה ענינה ממצע בין הנשיקה ובין העדר הנשיקה. ולזה היתה זאת התבה ממצעת בין הכתיבה והמחק.

**Ralbag** : Les « points » indiquent ici que son *baiser* n'était pas d'un cœur entier : il était à un stade intermédiaire entre *l'embrasser ou pas*. Le « point » indique un stade intermédiaire entre l'écriture et l'effacement du mot.

ע"פ ספר הזכרון: לשני הדעות, הנקוד אומר שיש להחליש משמעות התבה. אלא שלתנא קמא - יש להחליש לגמרי משמעות התבה, שאין זו נשיקה כלל; ולרשב"י - יש להחליש המשמעות הכללית של הענין, שנשיקה זו שהיתה אכן אמיתית, אינה נשיקתו הרגילה והידועה של עשו, ורק ברגע זה נכמרו רחמיו עשו על יעקב.

**Sefer Hazikarone** : Tous s'accordent que les « points » nous indiquent qu'il faut atténuer le sens du mot. Selon le premier avis : il faut atténuer le sens même du mot – ce *baiser* n'était pas un *baiser* digne de ce nom ! Selon Rabbi Chimon, par contre : il faut atténuer le sens général du sujet – ce *baiser*, qui était certes sincère, ne reflétait pas le comportement habituel et connu d'Essav ; ce n'est qu'à cet instant spécifique qu'il eut pitié de son frère.

לקוטי שיחות: לפי הפשט, בכל שאר המקומות הנקוד בא תמיד למעט משמעות המלה עצמה (ראה רש"י וירא יט, לג). וקשה לומר שרק כאן - לדעת רשב"י - הנקוד מוחק משמעות המלה, ומחליש הענין הכללי.

**Likouté Si'hot** : Selon le sens littéral, les « points » atténuent toujours le sens du mot (voir Rachi sur Vayéra 19, 33). Pourquoi dirait-on, qu'ici seulement, les « points » accentuent le sens du mot, mais atténuent le sens général ?

Le « point » sur un mot, atténue son sens. Alors, comment expliquer l'avis de Rabbi Chimon Bar Yo'haï ?

**Développement** : Rachi vient répondre à un étonnement général sur le sujet

3

וישלה לב, ז: וישבו המלאכים אל יעקב לאמר: באנו אל אחיך אל עשו (רש"י: שהיית אומר אחי הוא, אבל הוא נוהג עמך כעשו הרשע, עודנו בשנאתו), וגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו.

**Vayichla'h 32, 7** : Les messagers revinrent chez Ya'akov, en disant : « Nous sommes allés chez ton frère, chez Essav (**Rachi** : Chez celui dont tu disais qu'il est ton frère, mais qui se comporte envers toi comme Essav l'impie – toujours animé par la haine). D'ailleurs, lui-même vient à ta rencontre et quatre cents hommes l'accompagnent ».

לקוטי שיחות: כיצד עשו התהפך בבת אחת מן הקצה אל הקצה - משנאה ורצון להרג יעקב, לתבה ואהבה רבה כל כך? לכן, רש"י מבאר על "ויחבקהו" - שכלל הדעות - רחמיו נתגלגלו כשראהו אחיו משתחוה כל כך לפניו.

**Likouté Si'hot** : Comment Essav a-t-il pu se transformer soudainement, d'un extrême à l'autre : d'une haine farouche envers Ya'akov au point de vouloir le tuer, à une affection et un amour aussi puissant envers lui ? C'est pourquoi Rachi explique sur les mots « il l'étreignit », que selon tous les avis, il l'étreignit sincèrement car il fut « pris de pitié en voyant son frère se prosterner tant de fois devant lui ». L'étreinte était donc sincère.

Rachi vient expliquer le « revirement » très étonnant d'Essav.

L'étreinte des deux frères était donc tout à fait sincère !

<p>Si l' <i>étreinte</i> s'explique, le <i>baiser</i> indiquant un grand amour s'explique-t-il ?</p>	<p>4</p>
<p>לקוטי שיחות: לכן מבאר רש"י שמלת "וישקהו" נקדה, להחליש משמעותה: שהנשיקה לא הייתה מכל הלב (הגם שהחבוק היה מכל הלב). אמנם, אין זה מסתדר כל כך עם ההתרגשות של עשו בהמשך ("ויבכו", "אחי יהי לך אשר לך"). ולכן מביא רש"י עוד פרוש: שהנשיקה הייתה מכל הלב, אבל הייתה רק "באותה שעה", ולכן אין זה ענין אמיתי. (ומביאו כפרוש שני, מכיון שנשיקה כזו אינה כל כך 'חלקה' עם השנאה המחלטת שהייתה לפני זה).</p> <p><b>Likouté Si'hot :</b> C'est pourquoi Rachi explique que les « points » du terme « il l'embrassa » atténuent son sens : le <i>baiser</i> n'était pas sincère (même si l'<i>étreinte</i> l'était). Cependant, cela n'explique pas la vive émotion d'Essav (« ils pleurèrent », « mon frère, conserve ce que tu as ! »). C'est pourquoi Rachi donne une seconde explication : le <i>baiser</i> était sincère, mais il ne l'était « qu'à ce moment-là », il n'était donc pas authentique. (Cependant, cette explication est en seconde position, car un tel <i>baiser</i> est incohérent avec la haine absolue qu'il avait jusqu'alors).</p>	<p>Le <i>baiser</i> était-il sincère ? Deux approches. Quoi qu'il en soit, il n'était qu'éphémère.</p>
<p>« Une Hala'ha connue » : Essav peut-il aimer durablement Ya'akov ?</p>	<p>5</p>
<p>לקוטי שיחות: "הלכה" היא דבר שאינו משתנה. וכך, השנאה של עשו ליַעקב איננה יכולה להשתנות, כי "הלכה" היא בידוע שעשו שונא ליַעקב - והענין של "וישקהו" כאן הוא רק ש"נכמרו רחמיו באותה שעה" - וכפי שאנו מוצאים בהלכה שנקבעת לפעמים הוראת שעה, כאלוהו שהתיר להקריב הקרבן בהר הכרמל (רש"י ראה יב, יג).</p> <p><b>Likouté Si'hot :</b> Une Hala'ha est, par définition, interchangeable. Aussi, la haine d'Essav envers Ya'akov ne peut changer – et le <i>baiser</i> n'était qu'une compassion « temporaire », de même que dans la Hala'ha, il peut y avoir des « exceptions temporaires », comme le prophète Elie qui offrit un sacrifice sur le mont Carmel (Rachi sur Rée 12, 13).</p>	<p>La haine d'Essav est comme une « Hala'ha » : interchangeable, sauf exception.</p>
<p>Si la 'haine' d'Essav est indiscutable, son 'baiser' pouvait-il être sincère ?</p>	<p>6</p>
<p>לקוטי שיחות: רבי שמעון בר יוחאי חי בתקופת גלות רומי ("עשו הוא אדום") - בתקופה של גזרות קשות על ישראל, ובמידה עליו עצמו, עד שהיה צריך להתחבא משך י"ג שנה; ובכל זאת, כאשר הייתה גזרה על ישראל, דוקא הוא בהיותו 'מלמד בנסים' הלך לרומי כדי לבטלה, והיו מוכנים שם לתת לו כל מה שרצה (גמרא מעילה יז, א). ולכן הוא סובר שכך היה גם לגבי יַעקב ועשו, שיעקב, אשר היה 'מלמד בנסים' (כפי ש'בקע הירדן עם מקלו" - רש"י וישלח לב, יא), הביא את עשו לידי כך שלמרות שנאתו הידועה, נכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו.</p> <p><b>Likouté Si'hot :</b> Rabbi Chimon Bar Yo'haï vivait à l'époque de l'exil de Rome (« Edom »), dans une époque de décrets difficiles sur le peuple d'Israël, et sur lui en particulier (au point qu'il dut se cacher durant treize ans) ; et pourtant, lorsqu'il y eut un décret sur Israël, c'est lui qui fut envoyé par les Sages à Rome, en tant qu'« habitué de miracles », afin de faire annuler ce décret. Et il y réussit au point que les Romains furent prêts à lui donner tout ce qu'il voulait (Guemara Meïla 17a). C'est pourquoi, Rabbi Chimon pense qu'il en était de même avec Ya'akov et Essav : Ya'akov, étant « habitué de miracles » (« Il fendit le Jourdain avec son Bâton » - Rachi Vayichla'h 32, 11), put faire en sorte que malgré la haine notoire d'Essav, ce dernier fut pris de compassion et l'embrassa de tout son cœur !</p>	<p>L'exemple de Rabbi Chimon : Même dans une époque difficile, les miracles et les revirements sont possibles !</p>
<p>Cela correspond au « style » du service divin de Rabbi Chimon bar Yo'haï</p>	<p>7</p>
<p>גמרא סוכה מה, ב: אמר .. רבי שמעון בן יוחאי: יכול אני לפטר את כל העולם כלו מן הדין (רש"י: לסבל עונותיהם).</p> <p><b>Guemara Souccah 45b :</b> Rabbi Chimon Bar Yo'haï dit : « Je peux acquitter le monde entier du jugement ».</p> <p>לקוטי שיחות: רבי שמעון אומר שאלקות יכולה להגיע ולהשפיע גם בדרגה של ה"מטה" כפי שהיא למטה (וזהו חדוש גדול יותר מאשר לשנות את העולם). וכך בעניננו: השפעת יַעקב על עשו איננה בהבאת עשו לידי חזרה בתשובה, אלא שבמצב שבו שרוי, ש"הלכה היא ששונא ליַעקב", באותו מצב "נכמרו רחמיו... ונשקו בכל לבו".</p> <p><b>Likouté Si'hot :</b> Rabbi Chimon estime que la divinité peut avoir une influence même sur un élément « bas », restant dans sa « bassesse » (ce qui est plus innovant qu'une influence par la <i>transformation</i> de la matière). Aussi, l'influence que Ya'akov a sur Essav n'est pas de le faire revenir à la Techouva, mais plutôt, de faire en sorte que dans la situation « haineuse » dans laquelle il se trouve, « il éveille sa compassion et l'embrasse sincèrement ».</p>	<p>L'approche de Rabbi Chimon : influencer le monde, dans son état actuel. Ya'akov en fit de même avec Essav, son frère.</p>
<p><b>Enseignement :</b> La relation particulière entre Israël et Edom, durant cet exil</p>	<p>8</p>
<p>לקוטי שיחות: מצד אחד אי אפשר לסמך על גויים, כי "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליַעקב". מצד שני, בכוחו של יהודי להשפיע על עשו, כך ש"נכמרו רחמיו ונשקו בכל לבו", שהגוי יעזר ליהודים ויתן להם את צרכיהם. וזאת כאשר יהודי תקיף בדרך על פי התורה והמצוות אפלו בגלות, ומודיע לעשו "עם לבן גרתי ותני"ג מצוות שמרתי".</p> <p><b>Likouté Si'hot :</b> D'une part, le peuple juif ne peut compter sur les autres, car « il est une Hala'ha qu'Essav hait Ya'akov ». D'autre part, un Juif peut avoir une influence sur Essav, au point « qu'il soit pris de compassion et l'aide de tout son cœur », que les Nations aident les Juifs et pourvoient à leurs besoins. Cela s'opère lorsqu'un juif est ferme dans sa pratique de la Torah et des Mitsvot, même en exil, et qu'il l'affirme clairement à Essav !</p> <p>עובדייה א, כא (הפטרת וישלח): ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והייתה לה המלוכה.</p> <p><b>Obadia 1, 21 :</b> Les libérateurs monteront sur le Mont Sion, pour juger le Mont d'Essav ; et la royauté sera à D.ieu.</p>	<p>Enseignement : Israël ne peut compter sur Edom, mais il peut avoir une influence sur lui, jusqu'à la venue du Machia'h !</p>